

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ «ХУДОЖНІЙ МЕТАЛ» ТА «АРХІТЕКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ З ХУДОЖНІМ МЕТАЛОМ» В УКРАЇНСЬКІЙ АРХІТЕКТУРНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

© Базилевич В. В., 2012

У статті обґрунтовано доцільність вживання до архітектурних функційно-декоративних металевих елементів термінів «художній метал» та «архітектурні елементи з художнім металом».

Ключові слова: українська мова, термінологія, художній метал, архітектура.

The article lays out the reasons in the use of the terms «Ornamental ironwork» and «Architectural elements of ornamental ironwork» for name to the architectural functional and ornamental metal patterns.

Keywords: Ukrainian language, terminology, ironwork, ornamental ironwork, architecture.

Суть проблеми

У спорудах метал використовують як *конструкційний матеріал* (каркаси, тримні та огорожувальні елементи, покрівельні матеріали), а також як *функційно-декоративний матеріал* (решітки ансамблів і окремих споруд; освітлювальні прилади, функційні елементи віконних рам та дверей (шпінгалети, завіси, клямки).

Для окреслення *функційно-декоративних металевих елементів в архітектурі*, які стали предметом дисертаційного дослідження автора [1], використовували ряд термінів. Тому виникла необхідність вибрати серед віднайдених термінів найбільш вдалиий.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

В останнє десятиліття було видано ряд словників з мистецтва, архітектури та будівництва – тлумачних та багатомовних – де вживано різні терміни для означення згаданих елементів. Серед них «Декоративно-ужиткове мистецтво» [2; 3], «Російсько-український словник художніх термінів» [4], «Російсько-український та українсько-російський словник термінів будівництва й архітектури в двох томах» [5]. Набули також поширення сайти з величезною базою інтернет-словників, такі як «Російсько-українські словники» [6] та інтернет-сторінки з культурології, історії, архітектури, що містять і тлумачні словники, напр. сайт «Про Україну» [7].

Мета статті

окреслити критерії відбору в проведеному автором дослідженні функційно-декоративних металевих елементів. Висвітлити результати класифікації термінів, уживаних в українській та іншомовних архітектурних і мистецтвознавчих термінологіях, для означення локалізованих за цими критеріями елементів. Обґрунтувати доцільність уживання до множини цих елементів термінів *художній метал та архітектурні елементи з художнім металом*.

Виклад основного матеріалу

Проведений аналіз групування попередниками декоративних металевих елементів (за технікою та матеріалом виконання; за значенням; за характером використання й технікою виконання), а також наявних типологій (за характером використання; за видом та призначенням; у художньо-образному аспекті; за композиційно-орнаментальним вирішенням; за способом виготовлення) дозволив сформулювати *критерії відбору зразків*. Це – 1) значущість елементів для формування архітектурного середовища; 2) виконання декоративної й функційної ролі в архітектурі; 3) виконання із чорного металу. Отже,

множину досліджуваних видів складають огорожі, балкони, віконні, дверні решітки, дашки над входами, огорожі сходів екстер'єру та інтер'єру, решітки камінів, дахів, ліхтарі.

В українській та іншомовних термінологіях для окреслення цих елементів, чи окремих з них, уживають терміни, у яких відображені *матеріал виконання* або *технологія виконання*.

Таблиця 1.

Класифікація вживаних в українській та іншомовних термінологіях термінів для окреслення множини досліджуваних елементів

Термінологія	Формулювання терміну за <i>матеріалом виконання</i>	Формулювання терміну за <i>технологією виконання</i>
Українська	Художній метал ¹ , художні металеві вироби, архітектурний метал, художній архітектурний метал, метал в архітектурі, твори з металу	Ковальство, кування, литво
Російська	Архитектурные металлические детали, архитектурно-художественные изделия из металла	Кованые изделия, художественнаяковка, художественное литьё, художественное слесарное искусство
Болгарська	Ковано железо	
Польська	Metaloplastyka	Kowalstwo architektoniczne, kowalstwo artystyczne
Словацька	Kované mrežé	
Німецька	Schmiedeeisen	
	Metal-Arbeiten	Kunstschmiede-Arbeiten, Kunst- und Bauschlosserei
Англійська	Ironwork, Ornamental Ironwork, Architectural Ironwork, Metal Work, Cast Iron Decoration	

Оскільки одним із критеріїв локалізації досліджуваних зразків є *виготовлення із чорного металу* (без конкретизації технології виготовлення), то доцільно вжити термін, у якому відображений матеріал виконання, зокрема *художній метал* або *архітектурний метал*.

Зауважимо, що в архітектурній та мистецтвознавчій термінологіях існують певні розбіжності в застосуванні цих термінів. Відповідно до «Словника декоративно-ужиткового мистецтва» [2; 3], укладеного мистецтвознавцями, термін *художній метал* є значно ширшим за значенням і включає серед інших видів декоративних металевих елементів і архітектурний метал, який власне й окреслює розглянені елементи. На думку ж окремих архітекторів для цих елементів доцільніше вживати термін «художній метал», оскільки в архітектурі застосовується також конструкційний та інші види металу.

Автор вважає, що найбільш логічно та обґрунтовано для окреслення згаданих елементів, уживати термін *художній метал*, у якому відображено естетичну роль та матеріал їх виконання. Художній метал в огорожах, балконах, дверях, дашках над входами, сходах екстер'єру та інтер'єру поєднаний з мурованими чи дерев'яними складниками, тому для їх окреслення доцільно також вживати термін *архітектурні елементи з художнім металом*.

Висновки

Приклади з української та іншомовних термінологій засвідчують варіантність вживання термінів для окреслення множини одних і тих же металевих елементів. Серед виявлених в українській термінології найбільш вдалим, на думку автора, є термін «художній метал», а для окреслення елементів, у яких поєднано металеві з дерев'яними чи мурованими частинами, автором запропоновано вживати термін «архітектурні елементи з художнім металом».

¹ Посилання на джерела, з яких взято терміни в таблиці 1 див. [1].

1. Базилевич В. В. Художній метал у формуванні архітектури палаців XVIII–XIX ст. м. Львова : дис. ... канд. арх.: 18.00.01 / Базилевич Вікторія Володимирівна. – Л., 2008. – 286 с.
2. Декоративно-ужиткове мистецтво : Словник у 2 т. / [Укл. Я. П. Запаско, І. В. Голод, В. І. Білик і ін.]. – Л. : Афіша, 2000. – Т. 1. – 2000. – 364 с., 316 іл.
3. Декоративно-ужиткове мистецтво : Словник у 2 т. / [Укл. Я. П. Запаско, І. В. Голод, В. І. Білик і ін.]. – Л. : Афіша, 2000. – Т. 2. – 2000. – 400 с., 279 іл.
4. Шкаруба Л. М. Російсько-український словник художніх термінів : Навч. посібн. для студентів вищих навч. закладів / Шкаруба Л. М., Спанатій Л. С. – К. : Каравела, 2004. – 320 с.
5. Російсько-український та українсько-російський словник термінів будівництва й архітектури в двох томах / [Укл. С. Жуковський, Р. Кінаш, Л. Полюга, В. Базилевич, Н. Дрівко. За ред. Р. Кінаша]. – Л. : Ліга–Прес, 2005. – Том 2. Українсько-російський словник термінів будівництва й архітектури. – 2007. – 488 с.
6. «Російсько-українські словники» [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: <http://r2u.org.ua/>.
7. Художній метал [Електронний ресурс] // Про Україну: Творчість: Народні ремесла. – 2009–2012. – Режим доступу: <http://about-ukraine.com/>

УДК 811.161.2

Кирило Булаховський

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

НОРМАТИВНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО УКРАЇНОМОВНОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

© Булаховський К. А., 2012

На рівні синхронії досліджено питання дублетності в україномовній локалізації програмного забезпечення. Доведено, що функціонування кількох співвідносних з тим самим поняттям термінів (дублетів) є негативним явищем. Показано, на основі яких критеріїв має відбуватися відбір з-поміж кількох дублетів оптимальної одиниці.

Ключові слова: українська мова, термінологія, синхронія, україномовна локалізація, програмне забезпечення, дублет.

At level of synchronism it was investigated the question of doublets in Ukrainian-language localization of the software. It was proved that functioning of several terms (doublets) correlated with one concept is a negative phenomenon. It was shown, on the basis of which criteria there should be a selection from doublets of optimum unit.

Keywords: Ukrainian language, terminology, synchronism, Ukrainian-language localization, software, doublet.

Щороку в Україні зростає роль комп'ютера, а разом з ним – програмного забезпечення: їх масово використовують у державних установах, освітніх і науково-дослідних закладах, банківській і підприємницькій діяльності, серед приватних користувачів, особливо молоді. В Україні програмна продукція поширена переважно російською й англійською мовами. Попри це на сьогодні як розробниками ПЗ, так і програмістами-аматорами створено українські версії багатьох популярних програм. Однак аналіз українізованих текстових інтерфейсів цих програм у формі меню, команд, системних повідомлень, довідок свідчить, що більшість з них недосконалі в термінологічному плані, тобто містять порушення термінологічних норм¹, що полягають передусім у вживанні перекла-

¹ Йдеться про комп'ютерну термінологію.